

29 Lauwersgracht

[Monument "de Burgerklok"](#)

[De eerste schermutseling bij de Lauwersgracht](#)

[Hergroepering en patrouille](#)

[De grote schermutseling enige tijd later](#)

[Gevangenneming van de Engelsen](#)

[Het Duitse jachtvliegtuig](#)

Monument "de Burgerklok"

De Burgerklok in de Lauwersgracht wordt elk jaar op 17 september en op 4 en 5 mei geluid ter nagedachte-nis aan de Arnhemse burgers die door het oorlogsgeweld het leven lieten. Burgemeester Chris Matser kreeg de klok op 17 september 1956 aangeboden door een burgercomité als geschenk voor zijn aan-deel in de wederopbouw. Hij mocht de klok die dag zelf onthullen op het Velperplein.

Door het toenemende aantal auto's werd aan het begin van de jaren zestig besloten om het Velperplein opnieuw in te richten. Voor de Burgerklok was geen plaats meer en daarom werd gezocht naar een nieuwe locatie. Midden in de Lauwersgracht zou de klok niet makkelijk ten prooi kunnen vallen aan vandalisme. Daarom werd het gevaarte in 1961 geplaatst op een kunstmatig eilandje in het water en is sindsdien alleen per boot te bereiken. In 1990 was de oude klok aan vervanging toe en kwam er een identiek exemplaar voor in de plaats.

De eerste schermutseling bij de Lauwersgracht

In september 1944 was de directe omgeving van de Lauwersgracht, langs de Eusebiusbinnensingel, het toneel van een grote schermutseling waarbij de eerste groep Britse soldaten in de Arnhemse bin-nenstad gevangen werd genomen. C Company van het 3rd Parachute Battalion was onder leiding van majoor Peter Lewis via de spoorlijn Utrecht-Arnhem laat op de avond van de zeventiende de stad bin-nengetrokken (zie ook punt 36 Nieuw Kade). Zonder incidenten had deze groep het vrijwel verlaten station doorzocht en marcheerde door tot aan het Velperplein. Hier kwam het rond kwart voor elf 's avonds tot een korte schotenwisseling met enkele Duitse soldaten die in een gepantserd voertuig op 7 Platoon van luitenant Peter Hibburt inreden. De Britse parachutisten stoven de zijstraten in terwijl de Duitsers in de Arnhemse binnenstad verdwenen.

Hergroepering en patrouille

Omdat het hergroeperen van 7 Platoon enige tijd zou kosten en 8 Platoon en het compagnieshoofd-kwartier al waren doorgelopen, nam luitenant Len Wright met zijn 9 Platoon de leiding over de beide pelotons over. Zijn peloton ging 7 Platoon voor terwijl ze enkele tientallen meters verder marcheer-den langs de Eusebiusbinnensingel. De luitenant stelde zijn eenheid aan de noordoostelijke hoek van de Nijmeegseweg op bij de kruising met de Eusebiusbuitensingel, terwijl luitenant Hibburts 7 Platoon posities innam op de Eusebiusbinnensingel ter hoogte van de Walburgiskerk en de Lauwersgracht. Het was toen rond elf uur in de avond.

Een patrouille van drie man werd naar voren gestuurd om het compagnieshoofdkwartier te vinden. Korte tijd later keerden deze mannen terug en berichtten dat de luitenants Hibburt en Wright zich bij majoor Lewis moesten melden. Sergeant Eric L. "Tiger" Tims, de peletonssergeant van 7 Platoon, werd tijdens hun afwezigheid ongerust en besloot om zelf naar voren te gaan om uit te vinden wat er gaande was.[1] Zodra hij echter om de hoek van de Eusebiusbinnensingel verdween en zicht had op de brug, liep hij regelrecht in de armen van een groepje Duitse soldaten. Tims werd prompt gevan-gengenomen, maar slaagde er in te ontsnappen en voegde zich weer bij de rest van 7 Platoon.[2]

Luitenant Hibburt verliet rond diezelfde tijd de bespreking met majoor Lewis in de nabijheid van de brug met orders om zijn peloton naar voren te sturen. Hij werd vermoedelijk kort daarna gedood. Zijn lichaam is echter nooit gevonden.[3]

De grote schermutseling enige tijd later

Bij de Lauwersgracht kwam het tot een vuurgevecht toen een groep van ongeveer 250 Duitse militairen, waaronder een bewapend peloton van de Reichsarbeitsdienst, per ongeluk tussen het wachtende 7 Platoon marcheerde. Aanvankelijk dachten beide partijen dat het om eigen versterkingen ging totdat enkele soldaten in het Duits en Engels begonnen te praten. Een algehele verwarring was het gevolg. Het peloton van de Reichsarbeitsdienst had binnen enkele seconden vijftien doden en gewonden. In de chaotische situatie waren vriend en vijand moeilijk te onderscheiden; her en der werd soms ook op eigen troepen gevuld. De Duitsers trokken zich terug op de grasstrook en tussen de struiken bij de Lauwersgracht.[4]

Gevangenneming van de Engelsen

Sergeant Tims en zijn ordonnans renden in de richting van de brug, maar werden vlak bij hun doel opnieuw gevangen genomen. Een tweede ontsnappingspoging mislukte. Het gehele 7 Platoon en ruim de helft van 9 Platoon werd die nacht door de Duitsers ingerekend en een paar dagen in Arnhem vastgehouden totdat ze op transport werden gesteld. Tims werd echter gescheiden van de anderen en alleen opgesloten in een huis. Hij werd elke dag ondervraagd in een Duits hoofdkwartier waar twee kaarten aan de muur hingen met daarop precies aangegeven een vervallen vliegroute en de exacte vliegroute die op 17 september door de geallieerde piloten was gebruikt om de 1st Airborne Division naar Arnhem te vliegen.

Uiteindelijk werd ook sergeant Tims, van wie de Duitsers niet veel wijzer werden, afgevoerd naar een krijgsgevangenkamp in Duitsland.[5] Hoewel 7 Platoon en een deel van 9 Platoon de brug nooit bereikten, stelden ze wel de helft van ongeveer 250 Duitsers buiten gevecht in de confrontatie bij de Lauwersgracht.[6] Geen slechte prestatie voor een groep van ongeveer 65 man.

Het Duitse jachtvliegtuig

Op dinsdagmiddag 19 september 1944 werd de Lauwersgracht nog een keer betrokken bij de gevechtshandelingen toen een Duits Me-109 jachtvliegtuig in de Lauwersgracht neerstortte (zie punt 22 Walburgisplein).

[1] L. Wright, Draft Account 3rd Parachute Battalion, "C" Company, (1998) 9-11. Gelders Archief, Documentatiecollectie Tweede Wereldoorlog, inventarisnummer 1378.

[2] Telefoongesprek medewerker van de Amerikaanse auteur Cornelius Ryan met Eric Tims, 21 december 1967.

[3] Wright, Draft Account 3rd Parachute Battalion, 11.

[4] C. Ryan, A Bridge Too Far (London 1974), 230-231.

[5] Telefoongesprek van een medewerker van de Amerikaanse auteur Cornelius Ryan met Eric Tims, 21 december 1967. Een kopie van dit document werd door Frank van Lunteren geraadpleegd in het Airborne Museum in Oosterbeek.

[6] Ryan, A Bridge Too Far, 231.